

III. Migration / Migratie

RUDI VAN DOORSLAER

«Kinderen van het getto. Joodse revolutionairen in België (1925-1940)»

Antwerpen/Baarn, Gent, Hadewijch-AMSAB, 1996, 254 p.

Dit boek is een deel van de verhandeling waarmee de auteur in 1990 aan de Gentse Universiteit tot doctor in de Geschiedenis promoveerde. Hij doet in dit werk het verhaal van de Oost-Europese joden die in de jaren twintig naar België emigreerden, er zich vestigden en actief werden in de communistische arbeidersbeweging. R. Van Doorslaer deed een beroep op talrijke archieven zowel binnen- als buitenlandse om de leefwereld en het politieke en sociale engagement van de joodse revolutionairen te reconstrueren. Ook uit internationale historische literatuur werd in ruime mate geput.

Dit boek is moeilijk bij een bepaald genre in te delen. Het gaat over migratiegeschiedenis, maar handelt tegelijk over de geschiedenis van de Belgische arbeidersbeweging. Het is echter geen traditionele historiografie van de arbeidersbeweging, die zich concentreert op de organisaties. De auteur noemt het zelf een «soort mentaliteitsgeschiedenis». Hij peilt naar de redenen voor het engagement van de militanten. In dat opzicht is deze studie beslist vernieuwend te noemen, zowel wat de focus (militanten in plaats van organisaties) als wat de thematiek betreft: de drijfveren, motivering en aspiraties van diegenen die in communistische arbeidersbeweging militeerden.

Het grootste deel van het boek wordt besteed aan de reconstructie van de beroepsactiviteiten, het militantisme en de netwerken van organisaties waarin deze immigranten actief waren. Veel aandacht gaat uit naar de vakcentrales en hun gespannen relaties met de joodse inwijkelingen. Het optreden van de joodse communistische militanten wordt steeds gekaderd in de wijzigende politiek van de Komintern, die ook voor de joodse communisten richtinggevend bleef. Ook de activiteiten van de joodse studenten worden niet uit het oog verloren.

Van Doorslaer komt tot het besluit dat het communisme voor deze emigranten functioneerde als een conservatieve reflex tegen de sociale en culturele desintegratie die het gevolg was van de kapitalistische industriële vooruitgang. De communistische ideologie was als het ware een substituuut voor de traditionalistische wereld van het Asjkenazische jodendom, die deze emigranten nog niet volledig van zich afgelegd hadden.

Een provocante stelling, die de auteur aannemelijk maakt voor de joodse revolutionairen, maar die tegelijk nieuwe vragen oproept. In zijn algemeen besluit stelt de auteur dat het onderzoek van het optreden van deze groep joodse emigranten onze visie op het communisme wijzigt: het is, ondanks het revolutionaire karakter tegelijk een conservatieve en anti-moderne ideologie. Hoewel de auteur zich bewust is van het beperkte karakter van de door hem bestudeerde groep, moet toch worden benadrukt dat het ook ging om zeer specifieke sectoren

(diamant, kleding, voeding), die niet kunnen worden bestempeld als de voedingsbodem bij uitstek van de communistische beweging. Om de vraag naar de precieze betekenis van het communisme te kunnen duiden is ook een onderzoek nodig over de mentaliteiten van deze arbeiders en militanten. R. Van Doorslaer heeft met dit boek alvast de weg gewezen naar een vernieuwende methode en thematiek voor dit soort onderzoek.

Dirk Luyten